

## 1812 Randi Solem

En sommerdag i ”storkleinåret” 1812 vandret en rakrygget kvinne nedover langs bjørkealléen fra Værnes Hovedgård mot Sandfærhus. Hun var budsendt for å hjelpe en fattig familie som bodde nede ved Stjørdalselva. Hennes hår er drivende sort, nesten stikkende øyne og hele hennes vesen utstråler selvsikkerhet og mot. Dertil var hun, til den tid å være - meget fornemt kledd. Noen mente hun var av ”taterslekt”. Dette var Randi Solem, en kvinne langt foran sin tid – trolig en av de fremste kvinnelige personligheter som noen gang har bodd på Stjørdal. Dersom det hadde vært noe mål i seg selv – og tiden en annen – ville hun ha kunnet drevet det svært langt.

Randi Andersdatter ble født på Lauvåsen i Tiller, Klæbu i 1776. Den 25.mai 1797 gifter hun seg med den 14 år eldre soldaten Haagen Erichsen Nideng. Han dør som 36 åring knapt ni måneder senere, den 28.januar 1798, før deres sønn Hågen blir født. Denne sønnen kjøpte som voksen Bye gård i Ekne og tok navnet Hågen Bye. Herfra vandrer slekta videre til de to som er avbildet i denne artikkelen, og som har hjulpet undertegnede med kildestoff. Randi er deres tipp-tipp-tipp-oldemor.



Randi Solem

Da Hans Nilsen Hauge kom til Trøndelag ble Randi grepet av denne nye forkynneren og hans budskap. I sin prøvede situasjon som enke var det rimelig at hun kjente seg dratt mot det miljøet som utfoldet seg rundt nettopp Hans Nilsen Hauge. Det heter seg at Hauge selv bodde hos hennes foreldre på Lauvåsen - som etter hvert ble ”en åndelig stasjon” – et haugianerhjem. Randi ble så sterk i sin tro at hun gikk alene på ski over Dovre for å holde møter på Østlandet. Hun ble altså vervet av Hans Nilsen Hauge, og ble en av landets første kvinnelige forkynnere og vekkelsespredikanter. I den tiden Randi var enke, livnærte hun seg og sitt barn ved spinning og veving. I 1801 reiste hun til Bergen og var i tjeneste hos Hans Nilsen Hauge som medhjelper på hans bokbinderi. Randis søster, den ett år yngre Berthe, sluttet seg også til Hauges vennekrets. Begge søstrene kom til å gjøre seg sterkt gjeldende. Berthe som den inderlige og omsorgsfulle, mens Randi var mer frittalende og selvstendig og gikk nye veier - med myndighet. Men Randi viste også omsorg i stor stil, og er spesielt nevnt i så måte mens hun bodde på Værnes.

Randi møter så Arnt Solem som hun gifter seg med. Arnt Solem ble født i Klæbu i 1777. Han var evnerik og jobbet seg frem fra fattige kår til stor velstand. Da Arnt Solem første gangen kom til Trondheim livnærte han seg som snekker, men gikk raskt over i handelsfaget med butikk i den såkalte Solemgården i Kjøpmannsgata. Randi og Arnt bodde først i Trondheim hvor han kjøpte naustet og brygga til den kjente kanselliråden Erich Must. Eiendommen er i dag hjørnet hvor Strandgata møter Sjøgata. På gården Moholt i Strinda opprettet han lin- og lerretsveveri. Kjøkkenet på gården var innrettet slik at det kunne brukes som forsamlingshall for ca. 100 mennesker. Det var her Solem startet de første møter innenfor sin kristne bevegelse. Fra dette ståsted ble Arnt Solem en av Hans Nilsen Huges beste venner, og en ivrig haugianer etter at Hauge selv besøkte Trøndelagsbygdene. Arnt Solem ble med Hauge på hans lange reise i Nord-Norge, og på denne turen kjøpte Solem - etter anvisning fra Hans Nilsen Hauge, fiskeværet Gjæslingene i Ytre Namdal med handel og gjestgiverprivelegium. Arnt Solem kjøpte så Værnes Hovedgård av Dorothea Wessel for 30 000 riksdaler den 15.april 1812. Familien Solem var på Værnes i kun 3 år

Randi og Arnt Solem kom til og begynne med meget godt ut av det med Hans Nilsen Hauge, og Arnt ble vel indirekte utnevnt til kronprins og arvtaker. Men etter alle fengselsoppholdene vet vi at Hauge ble en knekket mann, og vekkelsen ble noe skjør. Hans Nilsen Hauge døde i 1824.

Etter hvert kom Randi og Arnt Solem litt på kanten med sine egne «haugianerne». Det fortelles at da Brødremenighetens agent var i Trondheim i jula 1822 og forsøkte å stifte et lokallag, var det nære på at de gikk over til denne menigheten. Hans Nilsen Hauge kritiserte en del av holdningene til Randi. Både hun og Arnt kledde seg meget vel og standsmessig. Mye tyder på at de bent frem var forfengelige. Familien Solem ble rike og velholdne folk. Hauge syntes at Solems forretningstalent var ”i beste laget”.

I 1825 var Arnt Solem medeier i det såkalte Stjørdalsgodset (Wessel sitt jordgods), men flytter samme år til Oslo hvor han kjøpte seg en eiendom i Kongens gate. I sin tid i Oslo kjøpte han også Bakkehaug mølle som ble bygd av Hans Nilsen Hauge I Oslo var Solem involvert i mange prosjekt. Da Stortinget i 1830 besluttet å selge Kongsberg Sølvverk, dersom det kunne oppnås et bud på 75 000 spd., kom Solem med bud på vegne av et haugiansk interesseselskap, men handelen kom ikke i stand da Stortinget ved kgl.res 21.des 1832 satte seg imot. - I Oslo kom familien raskt under innflytelse av Grundtvig, og de holdt store møter på sin gård Sandaker. Selv om det var Solem som innledet brevvekslingen med Grundtvig, var det Randi som fulgte opp. Hun kalte også sammen til - og foresto de religiøse møtene. Familien besøkte Grundtvig i København i 1836. Det var meget nære på at ikke Randi klarte å få Grundtvig til å bygge folkehøgskole på Storhamar gård ved Hamar – selv om den riktignok kom noen år senere gjennom Arvesen og Anker. Randi og Arnts sønn, Fredrik - var faktisk utsett til å bli skolens bestyrer i hennes planer.



F v: *Thora Rinnan*, Malvik og *Inger Lunnan Berre*, Namdalseid

(Tipp-tipp-tipp-oldebarn av Randi Solem)

Familien Solem ble stående midt mellom Hauge og Grundtvig. Randi distanserte seg fra sin fortid og mente at haugianerne var lite åpne for andre retningers synspunkter.

Fru Solem skulle ha vært litt av et kvinnfolk, med bein i nesen og utrolig rask i replikken. Hun var svært så direkte i valg av ord, og flere prester ga uttrykk for en viss form for uhøflighet. Sistnevnte kan bero på det faktum at fru Solem alltid sa ”du” til alle, hvilke nok på den tiden måtte betraktes som «uhøflig». Dette til tross sa alle hennes barn ”de” til henne!

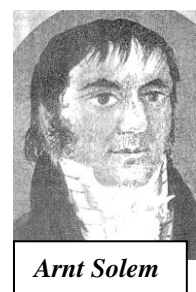
Våren 1840 flyttet Solem og hans familie tilbake til Trondheim, hvor de slo seg ned på gården Stavne i Strinda. Solem ble nå involvert i skipsverft i Hommelvik. I Trøndelag fortsatte de å føre «åpent hus» (religiøse møter), hvor blant annet Ole Vig var en hyppig gjest. Randi var skarp i replikken og la ikke noe mellom. Ole Vig fikk følgende råd fra Randi: ”*Æ syns du skull gift dæ no, du Vig*”. Ole Vig mente at det var ikke så enkelt – det var ikke lett å finne en som passet. Da sa Randi: ”*Du kain da vel lev sammen med et skikkelig menneske, du og*”.

Det er ikke godt å si hva som ligger i dette utsagnet. Ole Vig hadde vel sine ”affærer”, blant annet i Kristiansund. Om hans forhold til Marie Wexelsen, forfatteren av ”*Jeg er så glad hver julekveld*”, - er vel følgende å si: Han møtte Marie første gang i juli 1851. Ole Vig hadde et respektfullt forhold til Marie Wexelsen. Noe mer enn det var det trolig ikke, skjønt han hadde kanskje et lite håp. Den standsmessige forskjellen var for stor. Han var tross alt en husmannsgutt. Hva det likevel kunne blitt til - om Ole hadde fått noen år til, vil kun bli hypotetisk. I tillegg bodde de på hver sin kant av landet og kontakten med Marie gikk gjennom brev til faren. Marie Wexelsen var på ingen måte *kjendis* de få gangene hun møtte Ole Vig på Sukkestad gård på Toten. Det ble hun først etter Ole Vigs død. Det hevdes at hun en gang sa følgende til en venn av seg: ”*Eg er i grunnen enkja etter Ole Vig*”. Trolig er dette kommet frem som en overdreven, litterær nasjonalromantisk beskrivelse – slik det ofte skjer ovenfor kjente personligheter. Marie Wexelsen forble ugift.

Tilbake til Randi Solem. - Randi som mor, gikk fra den ene tragedien til den andre. Randi og Arnt fikk 11 barn. Kun en av disse skulle nå ”voksen” alder. En av sønnene slet med sykdom av psykisk art. Louise fikk leve lengst – til hun var 19 år. Det skal ikke stor fantasi til for å forstå hva det vil si å miste 10 av sine 11 barn. De som mente at Randi og Arnt levde noe ”*forfengelig og forfinet*”, har dratt livsskjebnen med barna over i en symbolsk straff, hvor overlærer Karl Pettersen i sine skrifter benevner motgangen Randi og Arnt opplevde i familien som ”*Herren klipper vingene*”.

Den som klarte seg var Fredrik. Men Fredrik skulle volde foreldrene mange problemer, selv om hans personlig tragedie inntraff etter at Randi og Arnt var død. Fredrik omtales tidlig som en upålitelig mann, og dette ligger trolig som forklaring på hvorfor familien flyttet tilbake til Trondheim. Mens foreldrene levde, forsøkte vennene å skåne dem for noe av det vidløftige Fredrik innlot seg på. Da familien var samlet i Trondheim, startet Fredrik landbruksskole på Munkvoll gård – for øvrig den første i landsdelen. Han kom stadig i pengeknipe. Bomben falt da han den 19. januar 1861 ble overrasket på fersk gjerning etter å ha brutt seg inn i Norges banks lokaler i Kongens gate. Vedkommende som kom over ham, trodde ikke sine egne øyne da han så at det var Fredrik Solem som var innbruddstyven. Solem junior var tross alt utad en aktet mann og storkjendis i byen. Det hele viste seg å være nøye forberedt gjennom lang tid. Politimester Edvard Christie, som for øvrig var hans svoger, unnlot å arrestere ham samme dag. Fredrik Solem ba om å få tid på seg. Han ville snakke med sin svigersønn, pastor Widerøe – så han på en skånsom måte kunne underrette familien. Siden svigersønnen var bortreist den dagen, ble ønsket etterkommet. I mellomtiden tok Fredrik Solem sitt eget liv ved å ta giftstoffet stryknin. Senere visste det seg at Fredrik stod bak et større uoppklart og kjent tyveri begått 10 år tidligere.

Enkelte skribenter har påstått at Arnt ”*med møyen kunne skrive sitt navn*”. Dette er trolig ikke rett. Men han var nok sin kone langt underlegen intellektuelt og refleksjonsmessig. I tillegg var Randi et slitets kvinne der hun tok vare på de store bruk og husholdninger. Og opp i alt dette, pluss sine familiære tragedier – og kanskje nettopp derfor – ”*hadde hun en utrustning og et overskudd til tro og tanke*” – for å sitere Sverre Røvik i Det norske misjonsselskap - som står bak mye av kildematerialet.



I Randis nære familie var det flere samfunnsstøtter. Randis mor, Maren Larsdatter Forseth, var faster til Klæbus eidsvollsmann, Lars Larsen Forseth. Hans kone var for øvrig søster av Arnt Solem. De politiske råd Forseth tok med seg til riksforsamlingen på Eidsvoll i 1814 har utvilsomt blitt fremført av Randi i våningshuset på Værnes Hovedgård.

Arnt Solem døde 8.februar 1857, 80 år gammel. Randi Solem døde av lungebetennelse den 27.august 1859. Paret er gravlagt på Havstein kirkegård på Byåsen.